

O VIŠEGRADSKOJ REZOLUCIJI 1941. GODINE

Hikmet KARČIĆ

Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava
karcichikmet@gmail.com

SAŽETAK: Iskustvo Bošnjaka tokom Drugog svjetskog rata, unatoč svim dosadašnjim istraživanjima, i dalje je nedovoljno poznato. U posljednjim godinama pojavila se teza da je, pored onih poznatih *Muslimanskih rezolucija*, postojala i *Višegradska rezolucija*. Jedan od bitnih nedostataka dosadašnjeg istraživanja jeste da su se ti radovi bazirali na sekundarnoj literaturi, a ne na izvornoj građi. Takav slučaj je i sa pitanjem postojanja *Višegradске rezolucije*. Autor u ovom radu ukratko govori o okolnostima koje su prethodile usvajanju *Višegradске rezolucije*, a potom donosi i njen integralni tekst.

Ključne riječi: Muslimanske rezolucije, Drugi svjetski rat, Bošnjaci, Višegrad, Višegradska rezolucija

Uvod

Historijski kontekst, namjera i okolnost donošenja *Muslimanskih rezolucija* razlikovala se u svakom pojedinačnom slučaju. Uspostavom Nezavisne države Hrvatske (NDH), Višegrad zajedno sa cijelim Podrinjem dolazi pod vlast zločinačkog ustaškog režima. Kako to inače biva u turbulentnim vremenima promjene vlasti – s jedne strane postoje pojedinci koji nastoje zadržati prethodne pozicije, a s druge postoje oportunisti koji nastoje iskoristiti nove okolnosti i prikloniti se promjeni.

Istraživanja o Višegradu tokom Drugog svjetskog rata pojavljuju se tek s padom komunizma i procesom demokratizacije, kada se objavljuju prve knjige o ovoj temi. Ova istraživanja predstavljala su pionirske radove o temi dokumentacije zločina o kojima se pola stoljeća nije smjelo pričati. Ova kratka istraživačka bilješka ima za cilj da *Višegradsku rezoluciju* učini dostupnom istraživačima koji bi se ubuduće bavili

ovim periodom, pokazujući važnost arhivskog istraživanja na konkretnom primjeru *Višegradске rezolucije*.¹ Bez namjere da se rečenice vade iz konteksta, cilj je da se ova rezolucija izdvoji iz skupine poznatih *Muslimanskih rezolucija*, jer ona tu sadržajno ne pripada. Naime, motiv donošenja ove rezolucije bio je osuda pojedinačne zloupotrebe javnih resursa, a ne stajanje u zaštitu osnovnih ljudskih prava. S druge strane, važno je naglasiti da je navedena rezolucija donesena u mjesecu junu 1941. godine, mjesec dana po uspostavi NDH, te da se stavovi pojedinih potpisnika ubrzo poslije mijenjaju, što je vidljivo iz do sada poznate literature i arhivske građe.

Višegradska rezolucija

Na sastanku održanom 24. lipnja 1941. godine na kome su bili prisutni predstavnici svih Muslimana – Hrvata iz kotara višegradskog, a u svrhu uspješnijeg organizovanja i podizanja

Ustaškog pokreta u našem kotaru, kao i što racionalnijeg funkcioniranja komunalnih poslova, donijeta je slijedeća

REZOLUCIJA

Ozbiljnost situacije i opći narodni interesi prisilili su nas da se sastanemo i da pretresemo sva pitanja koja zasijecaju u interese Hrvata kotara Višegradskog, te da pogriješke koje su nastale radom pojedinaca ispravimo.

Mi smo višegradjani kao graničari ponajviše podnijeli žrtava u borbi protiv našeg neprijatelja. Broj strijeljanih i ubijenih na zvajerski način u Svjetskom ratu je sigurno veći u našem kotaru, negoli makar u kojem drugom kotaru naše drage Domovine. Za vrijeme borbe mi smo bili prvi na braniku, pa je logično da smo i najteže podnijeli. Za vrijeme Jugoslavije progoni su bili

¹ Vojni arhiv Beograd, NDH, K.180, 3/1-1, odnosno kutija 180, fascikla 1, broj dok.3. Ovim putem zahvaljujem se kolegi Dejanu Segiću koji mi je ustupio ovaj dokument.

nepodnošljivi, ali naš narod nikada nije klonuo. Naš seljak sa motikom u ruci branio je svoj opstanak i svoju slobodu. Poslije tolikih žrtava i tuđinske vladavine vesela srca dočekali smo slobodu. Nismo mogli da zamislimo da će i u ovom momentu iskrsnuti makar kakvi razlozi nezadovoljstva.

Medjutim danas se stvorila takva psihoza da se mjesto veselja i zadovoljstva svakodnevno stvara bez potrebe nezadovoljstvo i time koči konsolidiranje općim prilikama. Razlog tome je rad i nastojanje izvjesnih ljudi koji su na položajima, a koji bilo iz ličnih interesa, bilo iz nekih drugih razloga stvaraju nezadovoljstvo.

Neki ljudi su shvatili ove momente za lične koristi. Pokušali su i uspjeti da se nametnu našoj sredini. Oni misle da je nužno da oni predstavljaju interese Hrvatske Države i da su oni HRVATI PRVOGA reda. Uvjereni su da nema i nemože biti Hrvata ispred nas Muslimana – Hrvata a protiv ovakog naopakog rada ovih ljudi u ime poštenog našeg pučanstva moramo da dignemo svoj glas i da zamolimo naše nadležne faktore da se ovakvom njihovom radu stane na put. Ovaj njihov štetni rad vidi se iz slijedećih primjera:

Odmah poslije prevrata 1918 godine dolazi u Višegrad g. Ivan Katić, današnji podnačelnik općine sa jednim buretom vina i povijajući se kako je god puhao srpski vjetar i iskorišćavajući mjesne predstavnike ondašnjih režima uspjeva da postane do danas mnogostruki milijunaš. Dovoljno je to samo da se iznese da je od pripadnika političke stranke "J.N.S." najposlije postao najgovorniji "Šutejevac" i sporazumaš, pa eto za nagradu dobiva od Šuteja državno skladište šećera, kao i dozvolu za uvoz kafe, koju dozvolu u naša 4 susjedna kotara niko nije mogao uspjeti da dobije.

Od strane nadležnih vlasti bila je izdata naredba da sve radnje u gradu koje prodaju živežne namirnice moraju biti otvorene. Medjutim radnja Katićevog brata Tome sa kojim on živi u zajednici ne otvara se iako u njoj ima živežnih namirnica. Naši privrednici iz čaršije nebrojeno puta su tražili da i Tomo Katić otvori svoju radnju ali sve ovo ostaje uzaludno.

Mnogi naši privrednici koji makar i jedan sat nisu otvorili svoju radnju kažnjavani su globama, ali Tomo Katić za hator svog brata Ivana, podnačelnika nikada nije pozvan na odgovornost, a kamoli da je kažnjen.

Željezničku restoraciju u Višegradu do danas je imao jedan Srbin, pa kako ona nije mogla ostati dalje u njegovim rukama, bili smo mišljenja da se ona treba da nadležnim putem dadne jednom našem sposobnom čovjeku, mještaninu, koji je bez posla. Katić Ivan u jednom razgovoru karakteristično izjavljuje: "Ja sam željezničku restoraciju rezervirao za moga slugu, koji me vjerno služi već 6 godina, pa neka ju niko drugi ne traži, jer je neće dobiti." Tako je i bilo. Restoraciju je dobio sluga Katićev, a posredstvom zamjenika logornika gosp. Josipa Bešenića.

Ovdašnji Jevrejin Sigman Salamon ima hotelsku radnju i pošto su u radnji postavljeni povjerenici Katić je naredio da se so za potrebe hotela ima od njega uzimati iako do tada nije nikada za ovu radnju od njega uzimao, zbog toga što su je drugi davali po mnogo jeftinijoj cijeni.

Da bi što lakše svoje egoističke poslove svršavao iskorišćuje položaj logornika svoga sestrića Ivica Krilića, koji je ranije stalno boravio u Zagrebu. Tako on sa svojim sestrićem Ivicom, a u sporazumu sa Josipom Boženićem, zamjenikom kotarskog povjerenika i Ismetom Abdulahovićem, povjerenikom u općini postavlja u radnjama povjerenike koji su najvećim dijelom nestručni ljudi i u Višegrad dovedeni sa strane. Većina njih su prijatelji ili rodjaci g. Ivana Katića. Izgleda da nam je uslov da neko dođe za povjerenika u nekoj boljoj radnji taj da mora da bude poznanik ili prijatelj ili pak rođjak Katićev, te da kod njega u njegovoj gostioni stanuje i da se hrani, pa eto ipak na taj način i prihodi povjerenika posrednim putem teku u džep Ivanov.

Organizaciju Ustaškog pokreta u našem kotaru vrše isključivo Hrvati – katolici, iako je nas Muslimana – Hrvata 99%, te nalogno tom Ustaški pokret se i ne razvija sa onim uspjehom kojega su očekivali svi Hrvati ovog kotara. U prilog ovome je i ta činjenica što su svi organizatori ovog kotara. U

prilog ovome je i ta činjenica što su svi organizatori stranci, pa ne poznaju prilike i običaje našeg svijeta, a osobito seoskog pučanstva. Oni ni do danas nisu uspjeti organizirati, već se cijela organizacija sastoji u tome što su u gradu pokupili 20 mladića od kojih je većina neupućena, pa se zbog toga i dešava da se sami vatrenim oružjem ranjavaju iako im je isto dato da čuvaju Državu.

Logornik g. Ivica Krilić kada odlazi roditeljima u Zagreb ostavlja sebi za zamjenika g. Josipa Bešenića, geometra, takodjer stranca koji nikada nije bio Ustaša, niti je do danas ispunio pristupnicu za pristup ovom pokretu, nego je jedino dobar prijatelj njegovih ujaka. U dokaz ovoga navodimo da g. Bašenić kada odlazi na put ostavlja bez ikakve podloge Ivana Katića da vodi poslove logora, koji nema pojma o Ustaškom pokretu, niti o poslovanju u logoru. Stoga se je i dešavalo da su ovi Ustaše pretresali kuće naših dobrih Hrvata – Muslimana i to po nekoliko puta, a bez ikakva uspjeha, pa su ovi naši ljudi dobili pogriješan utisak o Ustaškom pokretu.

Iako se uglavnom vrše pretresi u hrvatskim domovima istina bude po neki slučaj da se pretres izvrši i u domu nekog nehrvata ali je postupak pri pretresu njihovih stanova mnogo umjereniji, i kad im se nadje pokoja vojnička stvar, kao na primjer vojničke deke pa i višak živežnih namirnica ostavlja im se po naredbi g. Bašenića, dok s druge strane naše Ustaše u logoru oskudijevaju sa pokrivačima kao i sa hranom.

Ovakav postupak nema opravdanja, pa makar g. Bašenića majka bila i Srbijanka, a on prilikom zadnjih zastupničkih izbora glasao za najvećeg protivnika Hrvata čuvenog popa Milana Božića i makar da se je sa njegovog stanbenog balkona održao najvotreniji govor 27/3 o.g. za bivšu Jugoslaviju, a protiv petokolonaca. G. Bešenić rijetki koji dan da je u mjestu već je na raznim putovanjima bila ona potrebna ili ne, pa bila i stvarima našeg kotara ili ne, padaju na teret našeg građanstva, jer ih blagonaklono honorise gradonačelnik g. Ismet Abdulahović iz općinske blagajne.

Pored svega navedenog o logoru napominjemo još i to da Katić Ivan i njegov

sestrić Krilić Ivica te Bešenić Josip njihov prijatelj nisu imali povjerenje ni prema kome od naših ljudi da ga postave za blagajnika u Ustaškom logoru, nego su i ovdje postavili svog rođaka Katić Tomu kojega su prije mjesec dana doveli u Višegrad.

Na čelu višegradske općine nalazi se g. Ismet Abdulahović i Ivan Katić, pa od kako su oni na upravi ove općine doveli su općinske financije u najhobotičnije stanje, a protiv sebe raznim nezakonitim postupcima izazvali su gnjev građanstva. Ovo su učinili time što bez potrebe nadležnog odobrenja postavljaju razne namještenike i vrše materijalno stanje ne može popraviti niti prisilnim zajmom niti dobrovoljnim priložima ovdajšnjeg pučanstva, kao ni raznim nezakonitim novčanim

kaznama, koje usmeno izriču i odmah izvršuju bez da bi primljene iznose dali ma kakve priznanice.

Osim toga oni pretresaju naše hrvatske domove i gdje im uspije tu pronadju makar i 2. kg. makarona i 4 kg. šećera oduzimaju iako Ustaše u Višegradu po nalogu Bašenića vraćaju nehrvatima i po 20 kg. zejtina i 20 kg. pirinča. Čak se je g. gradonačelnik u jednom društvu hvalio da je od svih kazna koje je izrekao odnosilo se 98% na Muslimane. Ovakav postupak gradonačelnika g. Abdulahovića Ismeta nama je nerazumljiv.

Da bi se ovo nezdravo stanje u višegradskom kotaru popravilo ističemo da je neophodno potrebno izmjeniti sadašnju upravu općine, kao i Ustaški logor i u ove ustanove dovesti ljude od

autoriteta i razumjevanja. Smatramo da imamo pravo na gornje zahtjeve, jer smo zaista mnogo po nosili i svi se osjećamo Hrvatima. Mislimo da se nama može prepustiti da u našim prilikama vodimo naše poslove i nije potrebno da nam se nameće tutorstvo kao što smo ga imali u bivšoj Jugoslaviji.

Mi mještani smo spremni da primimo svu težinu tereta i dužnosti a tako isto i punu odgovornost za svoj rad.

ZA DOM SPREMNI!

/ovlašćeni na potpis rezolucije ispred prisutnih/

M. Hadžihalilović

Kotarski povjerenik

Abdulah S. Ploskić

Čavkušić S. Ibrahim v.r.

الموجز

بيان فيشيغراد لعام 1941

حكمت كارتشيتش

رغم كل الأبحاث التي أجريت حتى الآن، فإن تجربة البشاعة أثناء الحرب العالمية الثانية ما تزال غامضة في الكثير من جوانبها. ظهرت في السنوات الأخيرة فرضية تفيد بوجود «بيان فيشيغراد» إلى جانب بيانات المسلمين المعروفة. ومن النواقص المهمة في الأبحاث السابقة أنها كانت تستند إلى مراجع ثانوية وليس إلى المواد الأصلية. وهكذا هو الحال مع «بيان فيشيغراد». في هذا المقال يتحدث الكاتب بإيجاز عن الظروف التي سبقت اعتماد «بيان فيشيغراد»، ثم يقدم النص الكامل للبيان.

الكلمات الرئيسية: بيانات المسلمين، الحرب العالمية الثانية، البشاعة، فيشيغراد، بيان فيشيغراد.

Summary

ABOUT THE VIŠEGRAD RESOLUTION OF THE 1941

Hikmet KARČIĆ

Despite all the research so far, the experience of Bosniaks during World War II is still not sufficiently known. Only in the last few years, the theses have appeared that along with the known Muslim resolutions of 1941, there was also the *Višegrad Resolution*. One of the larger drawbacks of the research so far is that it was based on secondary sources rather than on the original texts. The same is the case with the issue of the existence of the *Višegrad Resolution*. The author here briefly describes the circumstances that preceded the bringing of the *Višegrad Resolution* and then presents its entire text.

Keywords: the Muslim Resolutions, World War II, Bosniaks, Višegrad, the *Višegrad Resolution*